

door Rop van de Burgt

De restauratie van Smederij Verhoeven

Sinds 2017 heeft een stichting gewerkt aan de restauratie van Smederij Verhoeven met hulp van sponsors en vrijwilligers. De Heemkundekring ondersteunde dit initiatief vorig jaar met een bedrag van € 5000. De restauratie is nu zo ver gevorderd dat er bezoekers ontvangen kunnen worden. Rop van de Burgt, bestuurslid van de stichting Smederij Verhoeven, beschrijft hier de voorgeschiedenis en de huidige stand van zaken.

Toon Verhoeven werkte 57 jaar in zijn smederij.

Aan de Landpoortstraat, bij de entree van het stadje, staat al sinds 1931 een 'electrische smederij'. Op grote hoogte, uitkijkend over de Ravensteinse gracht, heeft Harrie van de Kamp, destijds aannemer van de smederij, zijn bouwwerk bezegeld door zijn naam met sierlijk geschreven letters in te graveren in een metselsteen van de schoorsteen.

Deze smederij was in die tijd uniek, omdat de machines elektrisch werden aangedreven. Tegelijkertijd was er nog geen elektriciteitsnet met voor elke machine een eigen stopcontact. De aandrijver was een grote elektromotor aan het plafond. Met leren riemen werd de aandrijving doorgegeven aan bijvoorbeeld de boormachine. Het was dus ook nog een beet-

je het stoommachine-tijdperk, waarin de machines ook met riemen werden aangedreven.

Toon Verhoeven

Wilhelmus Verhoeven liet de smederij bouwen maar overleed al vijf jaar later op de jonge leeftijd van 38 jaar. De smederij bleef in stand en werd gerund door de knechten. De zoon van Wilhelmus, Antonius (Toon) Verhoeven, begon als knaap van 13 jaar te werken in de smederij. Dat was in 1938. Toon Verhoeven werkend in de smederij, werd een vertrouwd beeld in Ravenstein. Hij bleef het smidswerk doen tot aan zijn dood in 1995, ofwel hij werkte er 57 jaar!

Na het overlijden van Toon Verhoeven kwam er geen opvolging meer. Smederijen verdwenen steeds meer uit het straatbeeld. De smederij zelf bleef aanwezig, mede omdat het ondertussen een gemeentelijk monument was geworden. Incidenteel werd er nog wel gesmeed door hobbyisten. Langzaam maar zeker kwam de smederij in verval.

Restauratie

Sinds 2017 is er de Stichting Smederij Verhoeven, die de smederij heeft aangekocht en de restauratie van het gemeentelijk monument ter hand heeft genomen. Met de doelstelling, dat er bezoekers welkom zijn; dat er workshops kunnen worden gegeven; dat er schoolklassen kunnen worden rondgeleid, waren er ook aanpassingen nodig. Zo was

De smederij anno 2022.

er nog geen stromend water en riolering aanwezig. Het eenvoudige toiletje loosde rechtstreeks op de nabij gelegen gracht, maar dat mocht niet meer...

Behalve de aanleg van stromend water en riolering (en daarmee ook een modern toilet) zijn er ondertussen ook al twee ramen vervangen, is er een keukenblok gerealiseerd en is het elektriciteitsnet vervangen en aangepast. Daarnaast is ook het dak vernieuwd en is de schoorsteen opnieuw gevoegd.

Sponsoring

Dit alles werd mogelijk dankzij sponsoring van diverse organisaties, bedrijven en particulieren. Ook de vrijwilligers, die veel werk verrichtten, maakten het mogelijk. Daarvoor ook langs deze weg hartelijk dank.

Ons verlanglijstje is nog niet geheel afgewerkt. Met name de voorgevel verdient nog een restauratie, waarbij ook de ramen zullen worden vervangen.

Open voor bezoek

Ondertussen is de smederij in de maanden april tot en met oktober op de eerste zaterdag van de maand geopend voor bezoek. Daarvoor kunnen we rekenen op een enthousiaste groep van acht smeden, die het vuur opstoken en rake klap-

pen geven op het aambeeld. Ook op andere bijzondere dagen zoals het monumentenweekend in september is de smederij in bedrijf. De smederij is daarmee weer een mooi onderdeel van het ambachtelijk en cultureel erfgoed in Ravenstein.

Voor meer info: www.smederijverhoeven.nl.

Teun Schraven uit Wijchen aan het werk in de smederij. Hij is edel-smid en moest voor zichzelf gereedschap smeden. Dat leidde ertoe dat hij één van de smeden is geworden, die bezoekers zullen ontvangen.

De smederij van Toon Verhoeven

door Jeroen Verhoeven

Op 21 mei is de gerestaureerde Smederij Verhoeven aan de Landpoortstraat in Ravenstein officieel geopend. Bij die gelegenheid is een bord met de naam van de smederij onthuld door een achterkleinkind. Jeroen Verhoeven haalde herinneringen op aan de smederij van zijn vader, Toon Verhoeven. Hieronder zijn tekst.

(Aam)beeld met de naam van de smederij, onthuld op 21 mei.

Onder en volgende pagina: Toon Verhoeven aan het werk in de smederij. Foto's Gert Jan Kocken.

“Als kind al was ik vaak te vinden rondom deze smederij, spelend langs de grachtkant, kastanjes gooien met een stuk ijzer onderaan de kastanjeboom, maar ook hierbinnen waar mijn vader noeste arbeid verrichtte aan het aambeeld. Want wat was er nou eigenlijk leuker als jochie rondom het smidsvuurtje te staan, en te zien hoe de vonken, bij rake meppen, van het gloeiende ijzer sprongen.

De geur van de gassen die vrijkwamen bij het stoken van de vetkolen, maar ook de geur van verbrande hoeven, wanneer er weer eens een paard aan de ring bij de deur was vastgebonden, om beslagen te worden met nieuwe hoefijzers. Er was volop bedrijvigheid in de smederij destijds; met hard werken van 's morgens vroeg tot in de late uurtjes kon de kost verdiend worden.

Ieder huishouden

En in ieder huishouden in het vroegere binnenstadje van Ravenstein stond wel iets binnen dat door de handen van Toon

de smid was gemaakt of gerepareerd. Van een dichtgelast gaatje in de bodem van een versleten braadpan, het prepareren en vinden van de juiste sleutel van het deurslot, waarvan de sleutel weer eens kwijt was geraakt, tot het vernieuwen van een kachelrooster of het scharniertje van een kacheldeurtje. In de latere jaren, toen het siersmeedwerk in trek kwam, vond men vooral de gesmede haardstelletjes en staande asbakken bij de open haard in de huiskamers. Maar ook de boeren uit de omliggende dorpen vonden de weg naar deze smederij. Gaas, prikkeldraad, draadspanners, een riek, een schop, een zeis of een steel hiervan, zomaar wat land- en tuinbouwartikelen die de boer hier gelijk in zijn mandje meenam wanneer hij kwam voor een reparatie ergens van, voor het aanscherpen van een ploegijzer voor 35 cent, het verleggen van vier ijzers onder een paard voor 1 gulden 60, of een hoepel op een rad gelegd voor 35 cent.

Ligboxen

Wat ik me nog kan herinneren uit mijn jeugd, is dat hier honderden, zowel duizenden ligboxen zijn gemaakt voor zeugen in de varkenshouderij uit de omgeving. Wellicht in die tijd dat de veestapel uitgebreid mocht worden in Brabant. Toch brak de tijd aan dat de boer minder naar de smid kwam, ze kochten zelf een lasapparaatje, constructiebedrijven rezen uit de grond, en mijn vader ging niet meer mee in de vaart der volkeren. Zijn werk reikte verder dan Ravenstein en omgeving. Door het goed aangeschreven architectenbureau Elemans, kwamen de contacten met de monumentenzorg. Dit bezorgde veel werk aan het maken van hekwerken, poorten en ander smeedwerk. Doordat aannemer Nico de Bont uit Heusden in opdracht van de

monumentenzorg de plaatselijke protestantse kerk restaureerde en mijn vader naar tevredenheid het smeedwerk restaureerde, leverde dit weer werk op. Zo zijn veel stoephekken, muurankers en restauratiesmeedwerk uit deze smederij te vinden in het stadsbeeld van het vestingstadje Heusden.

Doordat het plaatselijke leidekkersbedrijf Bogaerts verspreid in het land de leien daken restaureerde op kerken en kastelen, kwamen verweerde en verroeste torenbeslagen en gesmede kruizen van kerkspitsen hier voor vernieuwing en restauratie. Zo prijken heden ten dagen hoog bovenop kasteel Heeswijk-Dinther en de Sint Servaeskerk in Maastricht prachtig gerestaureerde torenbeslagen, die weer decennia mee kunnen, om er maar een paar te noemen.

Martelwerktuigen

Wellicht ook nog een leuke anekdote om te vertellen: hoe mijn vader reageerde toen ene heer Brown via-via bij de smederij aanklopte met de vraag om nagebootste martelwerktuigen uit de middeleeuwen te maken. Deze beste man van Surinaamse afkomst wilde hiermee een museum starten. Het idee alleen al, mijn vader was allereerst huiverig om deze martelwerktuigen te maken.

Enfin, schetstekeningen werden toch aangeleverd, een grote houten stoel werd in de smederij binnen gebracht. Honderden spijkerpunten werden gesmeed voor deze spijkerstoel met hand- en voetklemmen. De meest gruwelijke martelwerktuigen werden vervolgens enkele weken in de gracht gegooid, om het roestproces te versnellen, zodat het oud leek. Naarmate de opdracht vorderde, begon hij er toch schik in te krijgen, getuige de foto's die er nog zijn, waarop hij trots naast de spijkerstoel staat geposeerd! De heer Brown heeft nu al tientallen jaren een succesvol museum ergens langs de grachtengordel in Amsterdam (Torture Museum, Singel 449 te Amsterdam). Een bezoekje brengen is zeker de moeite waard.

Het werken in de smederij was het levenswerk van smid Verhoeven. Ondanks

dat hij tot aan zijn pensioengerechtigde leeftijd nog dagelijks met plezier in de smederij werkte, had het smidsvak geen toekomst meer voor een volgende generatie. De smid verdween uit het straatbeeld. De oude smederij met zijn volledige inventaris bleef wél overeind.”

Toon Verhoeven met Henri Elemans.